

частикові види: окунь – 25 т, чехоня – 3 т, краснопірка – 14 т, карась сріблястий – 154 т, синець – 1 т, інший дрібний частик (лин, клеpecь, підуст, рибець) – 23 т, тюлька та верховодка – 500 т.

Всього ж на Дніпродзержинському водосховищі в 2010 р. улов риби може скласти 1293 т.

ПІЗНЬОЮРСЬКІ ПЕНТАКРИНІДИ

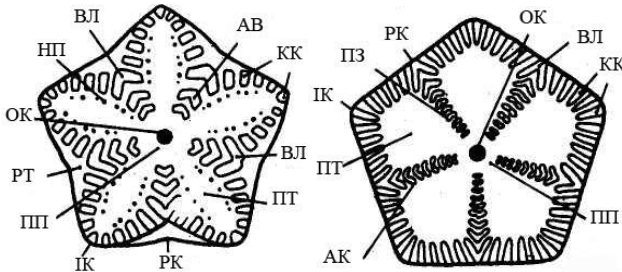
*Сердюк О.Г., Сердюк О.О.
Полтавський державний педагогічний університет*

В сучасний час серед післяпалеозойських криноїдей відомі представники семи рядів: Pentacrinida, Comatulida, Roveacrinida, Uintacrinida, Millericrinida, Bourgueticrinida і Cyrtocrinida. Можна без перебільшення сказати, що ряд пентакринід — основна група мезозойських і кайнозойських морських лілій. Вона об'єднує численних і широко відомих «пентакринусів».

Систематика пентакринід остаточно не розроблена. Є різні точки зору не тільки на власне систематичні побудови, але і на принципи, покладені в їх основу. Природно, що палеонтологам ближче і доступніше систематика, що заснована на особливостях будови скелету криноїдей. Тому орієнтиром в систематиці пентакринід було узагальнююче зведення "Основа палеонтології" [4], використовувалися також роботи, присвячені систематиці окремих груп криноїдей [1, 2, 3].

Основою для написання статті послугували власні збори викопних решток криноїдей, в 1991 – 1997 роках, на території Канівського району та північно-західних околиць Донецького кряжу. Так як досліджений матеріал являє собою тривіальні види, ми в подальшому наводимо лише короткий опис зразків.

При палеонтологічних описах були використані наступні умовні позначення:

1

2

Рис. 1. Будова з'єднувальних поверхонь члеників: 1 – Isocrinus (п'ятикутна форма перерізу); 2 – Margocrinus (п'ятикутна форма перерізу).

АВ - адрадіальні валики, АК - адрадіальні кренелі, ВЛ - вилка, ІК - інтєррадіальний кут, КК - крайові кренелі, НП - невронні пори, ОК - осьовий канал, ПЗ - перегородчаста зона, ПП - приосьове поле, ПТ - петаля, РТ - радіальний трикутник, РК - радіальній кут.

Зображення члеників морських лілій виконані із застосуванням ска-

нографії натуральних колекційних зразків з використанням сканера Hp scanjet 4400c.

СИСТЕМАТИЧНИЙ ОПИС ПЕНТАКРИНІД

Клас **Crinoidea** Miller, 1821

Підклас **Articulata** Zittel, 1879

Ряд **Isocrinida** Sieverts-Doreck, 1952

Родина **Isocrinidae** Gislén, 1924

Підродина **Isocrininae** Kličušin, 1977

Рід **Isocrinus** von Meyer in Agassiz, 1836

Isocrinus cingulatus (Munster in Goldfuss, 1831)

(Табл. 1, рис. 1-4)

Матеріал: 23 фрагменти стебла.

Опис: Членики стебла п'ятикутні, з більш або менш закругленими, рідше загостреними інтєррадіальними кутами. Бічні сторони посередині опоясані тонким кілем. Петалі великі, широкі, несуть чітку кренеляцію (15 – 17 кренелів). Ареолі овальні. Осьовий канал округлий. Найбільш крупні стебла — до 5 мм в поперечнику.

Місцезнаходження і вік. с. Кам'янка, кар'єр с. Мала Камишуваха Ізюмського району Харківської обл. Оолітові вапняки середнього оксфорду.

Розповсюдження: *Isocrinus cingulatus* (Munster in Goldfuss) широко поширений в різних частинах Європи від ?ранньої до пізньої юри. В Росії (Московська обл.): середній келовей (рідко). Нижній - верхній оксфорд (дуже часто); Вірменія, Кавказ, Памір; байос Польщі [1, 5].

Isocrinus cf. *amblyscalaris* Thurmman, 1862

(Табл. 2, рис. 1, 2)

Матеріал: два фрагменти стебла.

Опис: Наявні уламки стебла виявляють найбільшу схожість із стеблами *P. amblyscalaris* Thurm., що описані у Герасимова. Членики зіркоподібні. Суглобова поверхня плоска. Тупо загострений подовжній кіль товстий і в більшості випадків сильніше підноситься в середній частині бічних сторін одних члеників і різкіше вираженими і правильнішими горбиками на кутах інших.

Місцезнаходження і вік. с. Кам'янка Ізюмського району Харківської обл. Оолітові вапняки середнього оксфорду.

Розповсюдження: *Isocrinus amblyscalaris* Thurmman відомий з оксфорду Франції, Швейцарії, Польщі, Росії. *I. cf. amblyscalaris* описаний з оксфорду Португалії [5].

Підродина **Balanocrinidae** Roux, 1978

Рід **Margocrinus** Kličušin, 1979

Margocrinus pentagonalis (Goldfuss, 1831)

(Табл. 2, рис. 3, 4)

Матеріал: фрагмент стебла з 14 члеників.

Опис: Стебло п'ятигранне. Бічні поверхні гладкі, злегка увігнуті. Гладкі ареолі петалей на з'єднувальній поверхні — широкі, ромбічні з чіткою кренеляцією. Краєві кренелі короткі, іноді злегка довші в радіальній частині, 5—8 на петалі. Осьовий канал округлий. Місця прикріплення вуликів у вигляді дещо поглиблених широких овалів, з двома витягнутими

і зближуючими з'єднувальними горбиками посередині.

Місцезнаходження і вік. с. Тростянець (Манів яр) Канівського району Черкаської області, жовто-сірі пісковики. Пізня фаза раннього келовею, зона *Kepplerites gowerianus*.

Розповсюдження: *Margocrinus pentagonalis* (Goldfuss) широко поширений в Європі і Азії від ?низів ранньої юри до середини пізньої юри. Відомий з Калінінградської і Московської областей; басейн р. Волги; на території Литви, Кавказу і Криму [1]. У Польщі зустрічається в оксфорд і кімериджі. Пізня юра Польської Низовини і Сілезії; Польська частина Карпат: байос – титон [1, 5].

Таблиця 1

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

Рис. 4

Рис. 1 – 4. *Isocrinus cingulatus* с. Кам'янка, кар'єр с. Мала Камішуваха Ізюмського району Харківської обл. Оолітові вапняки середнього оксфорду.

Рис. 1, 2 – членики з боку з'єднувальних поверхонь; 3, 4 – групи члеників з боку.

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 1, 2. *Isocrinus cf. amblyscalaris* с. Кам'янка Ізюмського району Харківської обл. Оолітові вапняки середнього оксфорду. Рис. 1 – членик з боку з'єднувальної поверхні; 2 – група члеників з боку.

Рис. 3

Рис. 4

Рис. 3, 4. *Margocrinus pentagonalis* с. Тростянець (Манів яр) Канівського району Черкаської області, жовто-сірі пісковики. Пізня фаза раннього келовеу, зона *Keplerites gowerianus*. Рис. 3 – членик з боку з'єднувальної поверхні; 4 – група члеників з боку.

Література

1. Герасимов П.А. Руководящие ископаемые мезозоя центральных областей Европейской части СССР. Часть II. Иголкожие, ракообразные, черви, мшанки и кораллы юрских отложений. – Москва: Государственное научно-техническое издательство литературы по геологии и охране недр, 1955. – 90с.
2. Кликушин В.Г. Ископаемые морские лилии пентакриниды и их распространение в СССР. – Л: Ленинградская Палеонтологическая лаборатория, 1991. – 358с.
3. Михайлова И.А., Бондаренко О.Б. Палеонтология. Ч.1. – М: Изд-во МГУ, 1997. – 448с.
4. Основы палеонтологии. Справочник для палеонтологов и геологов СССР / Отв. редактор Р.Ф. Геккер. – Т.10: Иголкожие, гемихордовые, погонофоры и щетинкочелюстные. – М: Недра, 1964. – 384с.
5. Gluchowski E. Jurassic and Early Cretaceous Articulate Crinoidea from the Pieniny Klippen Belt and the Tatra Mts, Poland // *Studia geologica Polonica*. – 1987. – Vol. XCIV. – P. 7 – 95.